

Co-funded by
the European Union

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ГІДНОСТІ
ДИТИНИ: ПРОТИДІЯ
НАСИЛЬНИЦЬКИМ МЕТОДАМ
ВИХОВАННЯ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

24-25 квітня 2025 року

Одеса

2025

Оргкомітет конференції:

Давиденко В'ячеслав, ректор Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, полковник поліції;

Корнієнко Максим, проректор університету, доктор юридичних наук, професор, полковник поліції;

Беляк Ольга, директор КЗ «Одеський фаховий педагогічний коледж», кандидат педагогічних наук, доцент, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист;

Домброван Наталія Василівна, начальник відділу організації наукової роботи ОДУВС, кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції;

Ковальова Олена Володимирівна, професор кафедри адміністративної діяльності поліції, кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник, майор поліції;

Матвєєва Лілія Георгіївна, завідувач кафедри загальноправових дисциплін, доктор юридичних наук, професор, полковник поліції;

Пальшков Костянтин Євгенович, професор кафедри загальноправових дисциплін, кандидат політичних наук, доцент;

Пишна Алла Георгіївна, завідувач кафедри адміністративної діяльності поліції, кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції;

Харченко Наталія Михайлівна, практичний психолог, кандидат психологічних наук.

Статті друкуються в авторському варіанті. Оргкомітет дозволив собі лише скорочення статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги.

Забезпечення принципу гідності дитини : протидія насильницьким методам виховання : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 24-25 квітня 2025 р.). – Одеса : ОДУВС, 2025. – 214 с.

Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише авторам і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні орган, що надає гранти, не можуть нести за них відповідальності.

САЙТ КОНФЕРЕНЦІЇ

1. Afifi, T. O. et al. (2017). Harsh Physical Punishment and Mental Disorders: Results from a Nationally Representative Sample. *Pediatrics*, 130(2), 184-192.
2. Gurevich K.A., Tkachuk L.V.. Psychological aspects of domestic violence against children // *Social work in Ukraine*. 2020. No. 3. pp. 22-29.
3. Teicher, M. H., & Samson, J. A. (2016). Enduring neurobiological effects of childhood abuse and neglect. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 57(3), 241-266.
4. UNICEF. *A Familiar Face: Violence in the lives of children and adolescents*. New York, 2017.
5. UN Committee on the Rights of the Child. General Comment No. 13 (2011): The right of the child to freedom from all forms of violence.

ЗАХИСТ ДІТЕЙ ВІД НАСИЛЬСТВА: ЮРИДИКО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

СЕРЕДНИЦЬКА Інга

*доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Одеського державного університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент*

ЦЕРКОВНА Олена

*професор кафедри цивільно-правових дисциплін
Одеського державного університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент*

Насильство щодо дитини є багатограним явищем, що виникає на перетині правової та психологічної площин. З одного боку, воно порушує фундаментальні права дитини — на життя, гідність, безпеку та розвиток [1]. З іншого — залишає глибокі емоційні й поведінкові наслідки, які можуть визначити її подальшу життєву траєкторію. Саме тому аналіз юридико-психологічних аспектів насильства є не лише науковим, а й суспільно важливим завданням.

Складність цієї проблеми полягає в недостатній інтегрованості правового та психологічного підходів. У правовому полі часто фіксуються лише зовнішні прояви насильства (наприклад, тілесні ушкодження), тоді як психологічна травма, яка не залишає слідів на тілі, може бути навіть більш руйнівною [2]. У свою чергу, фахівці психологічної сфери не завжди мають достатні знання щодо процедурних норм, які регулюють реагування на випадки насильства.

У юридичному контексті насильство над дитиною передбачає протиправну поведінку, що порушує гарантовані державою права та

свободи неповнолітніх. Зокрема, у Законі «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначено поняття психологічного насильства як форми впливу, що спричиняє емоційну шкоду та може впливати на психічний розвиток особи [5]; ст. 10 Закону України «Про охорону дитинства» гарантує дитині право на захист від усіх форм насильства [4]; ст. 150 Сімейного кодексу України покладає на батьків обов'язок виховувати дитину в дусі поваги до її прав і свобод, гідності, а також забороняє фізичні покарання [3].

У психологічній площині насильство розглядається ширше — як досвід пригнічення, болю, страху або знецінення, що чиниться щодо дитини незалежно від наявності фізичних ознак чи правової кваліфікації [6].

Основними формами насильства в обох підходах є: фізичне, сексуальне, психологічне, економічне, а також нехтування потребами дитини. Особливу увагу в останні роки приділяють саме психологічному насильству, яке найчастіше залишається невидимим для оточення, але має глибокі наслідки для емоційного та когнітивного розвитку дитини [7].

Психологічне насильство над дитиною має тривалу і багатозарову дію. Його наслідки нерідко залишаються невидимими для оточення, однак вони глибоко вкорінюються у свідомості та емоційній сфері дитини. Дослідники підкреслюють, що саме психологічне насильство найбільше корелює з розвитком посттравматичних розладів, депресій, тривожних станів, труднощів у побудові стосунків і самоідентифікації [8].

Дитина, яка тривалий час піддається систематичному знеціненню, погрозам, маніпуляціям або емоційному ігноруванню, часто втрачає базове відчуття безпеки та довіри до світу. Такі діти схильні до формування викривлених уявлень про себе — як «поганих», «негідних любові», що, у свою чергу, стає основою для подальших психологічних труднощів у підлітковому та дорослому віці.

Окрему увагу варто звернути на феномен «мовчазної дитини», яка не демонструє очевидних ознак страждання, проте перебуває в стані пригніченої тривоги, глибокої недовіри чи адаптивного оніміння. Психологи відзначають, що така форма реакції є результатом тривалого перебування у психотравмуючому середовищі, коли дитина вчиться не показувати біль, аби не провокувати нову агресію [9].

Наслідки психологічного насильства нерідко проявляються у вигляді шкільної дезадаптації, соціальної ізоляції, агресивної або автоагресивної поведінки. У дорослому житті ці патерни часто

закріплюються у формі емоційної залежності, страху перед авторитетом, порушення здатності встановлювати кордони.

Необхідним є окремлення аспектів домашнього насильства, зокрема до динити, яке можна розглядати, як форму насильства, яка чиниться членами сім'ї або особами, що спільно проживають, та має особливо небезпечні наслідки для дітей. Згідно з Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», діти визнаються як суб'єкти, що можуть бути як безпосередніми жертвами, так і свідками насильства, що також становить загрозу їхньому психічному здоров'ю [3].

Проявами домашнього насильства щодо дитини можуть бути не лише фізичне покарання, а й ізоляція, приниження, контроль за поведінкою, маніпуляції, створення атмосфери страху або надмірної залежності. Часто ці дії прикриваються концептом «виховання», що ускладнює їхню ідентифікацію в юридичному полі.

Психологи зазначають, що переживання дитиною насильства в домашньому середовищі порушує базову довіру до світу, викликає глибокі почуття провини, тривожності, формує звичку до підкорення або навпаки — агресії як захисної реакції. Така дитина може демонструвати проблеми з навчанням, соціальною адаптацією, формуванням самооцінки. Особливо небезпечним є хронічне емоційне напруження, що сприймається як «норма» і стає фоном дорослішання [7].

Правозастосовна практика в Україні передбачає можливість притягнення до відповідальності осіб, які вчиняють домашнє насильство, за статтями Кримінального кодексу України, адміністративними нормами або в рамках сімейного судочинства. Однак ефективність таких заходів безпосередньо залежить від рівня підготовки фахівців, здатних розпізнати ознаки психологічного впливу і відокремити їх від соціально прийнятних форм дисципліни.

Узагальнюючи викладене, можна дійти висновків, що насильство щодо дитини — це не лише порушення прав людини, а й фактор довготривалих психологічних травм, які впливають на формування особистості, її здатність до самовираження, взаємодії з соціальним середовищем і реалізації потенціалу.

Юридико-психологічний підхід до аналізу цього явища дозволяє комплексно охопити як нормативно-правову основу реагування, так і внутрішній, емоційний світ дитини-жертви. Саме міждисциплінарна перспектива дає змогу не лише виявляти насильство, а й будувати ефективну систему допомоги й попередження.

З урахуванням викладеного можна запропонувати такі напрями вдосконалення системи захисту дітей як, розширення мережі спеціалізованих служб підтримки, зокрема «зелених кімнат» та кризових центрів для дітей, які зазнали насильства, розробити єдині стандарти психологічного супроводу постраждалих дітей на всіх етапах: від виявлення до реабілітації; Окремої уваги заслуговоює посилення просвітницької роботи з батьками та громадськістю щодо прав дитини, форм ненасильницького виховання та емоційної грамотності.

Лише в умовах синергії права та психології, державних інституцій і фахової спільноти можливо створити безпечне середовище для кожної дитини, в якому насильство буде не замовчуваною реальністю, а неприйнятним винятком, що викликає вчасну та ефективну реакцію суспільства.

Література:

1. Конвенція про права дитини. № 50/155 від 21 грудня 1995 р. Офіційний переклад Конвенції надісланий листом МЗС № 72/14-612-138441 від 16.11.2023 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text.
2. Ревть А.Б., Гук О.В. Сучасні підходи до питання насильства щодо дітей в Україні. *Збірник наукових праць "Педагогічні науки"*. 2021. № 95. С 70-77 <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/4439>.
3. Про запобігання та протидію домашньому насильству. Закон України від 7 грудня 2017 р. № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради України* 2018. № 5. Ст.35 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>.
4. Про охорону дитинства. Закон України від 26 квітня 2001 № 2402- III. *Відомості Верховної Ради України* 2001. № 30. Ст.142. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>.
5. Сімейний кодекс України : Закон України від 10 січня 2002 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21-22. ст. 135. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.
6. Чаплінська Л.В. Проблема психологічного насильства над дітьми дошкільного віку: причини, види та наслідки. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2015. С. 125-129.
7. Собко, Г. М., & Мох, Т. П. Психологічний стан дитини після психічного та фізичного насильства. *Київський часопис права*. 2023. №3. С. 160-165. URL: <https://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/365>.

8. Спіріна, Т., Цвігун, А. (2023). Домашнє насильство над дітьми як соціально-педагогічна проблема. Ввічливість. Humanitas.2023. Вип. 2 С. 157–162. URL: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.2.23>.

9. Процик Л.С., Сидоренко О.Ю. Психолого-педагогічна профілактика насильства в учнівському середовищі. *Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України. Харків, 2019. Вип. 33. С.288-291.*

ПСИХОЛОГІЧНІ МЕТОДИ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ, ЯКІ ПЕРЕЖИЛИ НАСИЛЬСТВО

СНІЖКО Софія

курсант 2го курсу факультету №1

Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: МУХІНА Галина

доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін

Донецького державного університету внутрішніх справ

кандидат педагогічних наук, доцент

Загальновідомо, що психологічні наслідки насильства для дітей можуть бути настільки глибокими і багатоаспектними, що їхній вплив триває протягом усього життя. Діти, які пережили насильство, можуть стискатися з важкими емоційними травмами, які формуються під впливом тривалого стресу, страху та відчуття безпорадності. Вони можуть страждати від порушень психічного здоров'я, таких як депресія, тривожні розлади, фобії та посттравматичний стресовий розлад. Відсутність психологічної підтримки та своєчасної реабілітації може призвести до хронічних розладів, порушень у когнітивному розвитку, а також затримок у навчанні та соціалізації. Психологічний стан таких дітей може проявлятися у вигляді внутрішніх конфліктів, неадекватних реакцій на стресові ситуації або поведінкових порушень, таких як агресія, замкнутість чи дезорганізованість [2, с. 45-58].

Одним із основних методів підтримки дітей, які пережили насильство, є психотерапевтичне втручання. Психотерапія допомагає дитині впоратися з глибокими емоційними переживаннями, які виникли через насильство, та відновити її психічне здоров'я. Когнітивно-поведінкова терапія(далі КПТ) є одним з найбільш ефективних методів роботи з дітьми, оскільки вона дозволяє змінити спотворені переконання та допомагає дитині знову навчитися сприймати себе і навколишній світ здоровим і безпечним способом. КПТ дозволяє дитині зрозуміти, що її реакції на насильство не є єдино

Наукове видання

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ГІДНОСТІ ДИТИНИ: ПРОТИДІЯ НАСИЛЬНИЦЬКИМ МЕТОДАМ ВИХОВАННЯ

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

24-25 квітня 2025 року

Підп. до друку 24.06.2027" . Формат 60x84/16.
Друк" . Папір офсетний. Гарнітура Times.
Ум.-друк. арк. 14,7. Обл.-вид. арк. 15.2.
Наклад 60 прим.

Надруковано з готового оригінал-макет 0
Редакційно-видавничий відділ
Одеського державного університету внутрішніх справ
м. Одеса, вул. Успенська,1,
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДП № 3507 від 25.06.2009